

## COMENTARI AL LLIBRE I, "DE MATRIMONI", DEL LIBRE D'EVAST E BLAQUERNA DE RAMON LLULL

JOAN ALEGRET

El *Libre d'Evast e Blaquerna*, escrit a finals del segle XIII, és l'única novel·la de Ramon Llull i és, cronològicament, la primera novel·la en prosa de tema original que s'escriu a les literatures cristianes europees occidentals de l'Edat Mitjana. Dic que és l'única novel·la de Ramon Llull, encara que se sol atorgar també aquesta qualificació al *Fèlix o Libre de les meravelles*, perquè només el *Libre d'Evast e Blaquerna* compleix els requisits que tradicionalment conformen el gènere literari de la novel·la, d'ençà de la seva aparició al segle I de la nostra era. El mateix Ramon Llull ho veia així, ja que dins el propi text, en el darrer capítol de l'obra (el CXV, que ve a esser una mena d'epíleg) va qualificar quatre vegades l'*Evast e Blaquerna* de "romanç", qualificació que no atorga al *Libre de les meravelles*. I dic que és la primera novel·la en prosa de tema original a les lletres de l'Europa occidental cristiana perquè les novel·les franceses en prosa referents al cicle artúric o "matèria de Bretanya", redactades ja a la primera meitat del segle XIII, són versions ampliades de temes tractats en els *romans* en vers del segle XII.

Em cal advertir que, pel que fa al nom del protagonista de la novel·la lulliana, m'he decidit —en aquest meu comentari— per la forma *Blaquerna* en lloc de *Blanquerna*, encara que aquesta, amb la introducció de la *na*, sigui més eufònica, tingui entre nosaltres una llarga tradició i sigui l'única que figura en totes les edicions catalanes del text. Els articles de Josep Tarré (1941) i d'Erhard-W. Platzeck (1980) proven que l'autèntica forma lulliana és *Blaquerna*, tal com apareix als manuscrits més antics. Només usaré *Blanquerna* en els casos de citació del text, per tal com el prenc de l'edició d'"Els Nostres Clàssics".

Llull divideix l'*Evast e Blaquerna* en cinc llibres (cal entendre llibre en el sentit modern de part) a manera, específica, de les cinc nafres de Jesucrist: llibre I, "De matrimoni"; llibre II, "De religió"; llibre III, "De prelació"; llibre IV, "D'apostolical estament", i llibre V, "De vida ermitana". En cadascuna d'aquestes parts ens mostrarà l'ideal

de perfecció en diferents estats possibles de l'existència humana damunt la terra: el marit i la muller en el matrimoni, les monges i els monjos dels monestirs, els bisbes, el Papa i, finalment, l'ermità solitari. El protagonista Blaquerna, que abandona a l'edat de devuit anys els seus pares per dedicar-se a la vida d'ermità contemplatiu en lloc agrest, serà primer monjo d'un monestir, on arribarà a abat, després el faran bisbe, a continuació serà elegit papa i, finalment, renunciarà al pontificat per atènyer el seu ideal primer de vida contemplativa. L'esquema és, en certa manera, una adaptació religiosa de l'esquema narratiu de tantes novel·les profanes en què les circumstàncies van dificultant o retardant la consecució de l'èxit o la felicitat per part del protagonista, recurs que permet els autors de dilatar la novel·la i d'eixamplar-ne l'abast temàtic i local.

Dins la construcció novel·lesca traçada per Ramon Llull és lògic que l'obra s'iniciï amb la part dedicada al matrimoni, la forma de vida més profana i, doncs, més allunyada del seu ideal, que és la vida eremítica, la qual també lògicament, apareixerà al final, al llibre V, com a culminació de l'existència exemplar de Blaquerna. I com que Llull no devia creure convenient que un personatge tan ideal passés pel matrimoni, i tampoc no era versemblant de fer néixer el seu heroi per generació espontània, la solució que se li presentava era començar la seva novel·la amb els pares de Blaquerna, l'exemplar matrimoni d'Evast i Aloma. L'acció es desenvolupa en una ciutat cristiana que no se'ns anomena, és a dir que no se'ns concreta. Evast i Aloma són nobles, noblesa de llinatge que es correspon amb llur noblesa de comportament, i alhora burgesos, és a dir ciutadans. Evast, un cop casat, es dedica a l'ofici de mercader: aquesta decisió d'humiliar-se "a haver algun offici, e que no estigués ocios" és elogiada pel narrador.

Ens trobam, doncs, que aquesta extensa novel·la en prosa redactada a finals del segle XIII, que conta la vida d'un personatge protagonista a partir del matrimoni dels seus pares, s'inicia en un marc urbà, ben diferent de l'ambient cortesà o cavalleresc en què es desenvolupa la narrativa europea immediatament anterior i que compta amb novel·les en vers tan valuoses com les que escriví Chrestien de Troyes a la segona meitat del segle XII o l'anònima *Flamenca* de mitjan segle XIII. És a dir: Llull, que, de jove, abans de la seva conversió, havia compost cançons amoroses profanes dins la tradició trobadoresca, al *Llibre d'Evast e Blaquerna*, duit pel seu zel religiós, està contribuint, de manera involuntària, al desenvolupament de la novel·la moderna.

Que aquesta obra sigui innovadora en alguns aspectes no vol dir, és clar, que deixi d'utilitzar elements anteriors o tècniques establertes: per exemple, en diversos passatges, Llull recorrent profusament als "eximplis", com fa abans i després d'ell tota la literatura medieval de caire moralitzador; o, verbigràcia, entre els capítols 42 i 52, al llibre II, "De religió", el relat transcorre en un bosc, per on camina Blaquerna

tot topant amb diversos personatges, segons l'habitual esquema de la narrativa cavalleresca d'aventures. Ni vol dir tampoc que en algun aspecte, dins la història literària de la novella europea, no pugui ésser regressiva: Blaquerma, l'heroi espiritual que ens presenta Llull, és moralment perfecte —d'una perfecció completa, sense esberles— en tots els moments de la seva vida; aquesta exemplaritat religiosa que pretenia l'autor s'adiu poc amb la versemblança novellesca: el personatge és massa pla, massa d'una sola peça. Abans de Llull, Chrestien de Troyes en el seu inacabat *Li contes del graal*, roman d'aventures cavalleresques proveït d'un sentit religiós, havia creat el personatge de l'invencible Perceval, el millor cavaller del món. Perceval és destinat a deslliurar el Ric Rei Pescador de les malures que el tenen impedit i a fer-li retornar les terres de què ha estat desposseït. El ric Rei Pescador viu reclòs al seu castell, juntament amb son pare, el Rei Vell, el qual miraculosament s'alimenta tan sols amb l'eucaristia, que li és subministrada en un ric graal (una peça de vaixel·la de l'època). Hom conserva al castell una llança que sagna (la llança de Longinos, de la Passió del Crist) i, segons Martí de Riquer (1968), aquest castell és una figuració literària que simbolitza l'històric regne croat de Jerusalem, regit conjuntament per Amalric I i pel seu fill Balduí IV el Leprós, i amenaçat pels turcs seldjúcides de Saladí. Doncs bé, l'heroi Perceval, que s'ha criat solitari amb sa mare a la Gaste Forest, en surt, ja adolescent, delerós d'anar a la cort del rei Artús, amb uns coneixements religiosos molt minsos, que augmentaran gradualment durant les incidències de la seva vida de cavaller errant, i comet en partir un pecat, ja que el dolor de la seva partença causa la mort de la mare: ell la veu caure a terra, com si s'acubàs, però no recula a auxiliar-la. Aquest pecat ha estat la causa profunda que li ha impedit, durant la seva estada al castell dels dos reis, en veure el seguici de la llança i el graal, de formular les preguntes que haurien fet retornar la salut i les terres al Ric Rei Pescador (la causa primària és el consell del cavaller Gornemant de Goort, que no havia d'ésser ni massa xerraire ni massa curiós). Veiem per tant que Chrestien de Troyes, contràriament a Llull, configura el seu heroi, Perceval, el millor cavaller del món, com un personatge en procés de formació i subjecte a pecat: un heroi problemàtic, és a dir un heroi pròpiament novellesc.

Tornem a la novel·la lulliana, en el seu primer llibre, "De matrimoni", que comprèn devuit capítols. La segona meitat del capítol inicial és una escena en un verger de la casa on habiten els cònjuges Evast i Aloma. Ja fa molt de temps que són casats i encara no tenen fills; per tal causa, Aloma plora tota sola al jardí, on la sorprèn Evast, que li demana què li passa; ella li ho conta i s'entaula entre els esposos una discussió sobre el tema. El que m'interessa d'anotar és que apareix en aquesta escena una mica d'introspecció psicològica; el novel·lista Llull ens conta els moviments de la pensa de la dona abans de respondre la pregunta del seu home: "Aloma considerarà lo que Evast, son marit, li deya,

e havia vergonya de descobrir-li lo seu cor, perquè molt lo temia e amava. Mas per tal que Evast no entràs en sospita ni en algun duptós pensament contra ella, deslberà Aloma de dir a son marit la rahó per què plorava, (...)”. D'altra banda, observem que els verbs “temia e amava” denoten que Llull pensa en la subjecció de la muller al marit.

El capítol II tracta de la naixença i educació de Blaquerma. La naixença és explicada pel novellista amb una referència a Déu on aquest és tractat com un personatge més que participi en la novella: “Déu, (...), recordà lo desig de Aloma, y la sua humilitat y paciència, y donà-li un bell fill, (...)”. En això, Llull podria seguir la suggestió de fórmules bíbliques, si bé el tarannà de Llull pot explicar-ho sobradament, sense necessitat de pensar en models llibrescos. Després passa a donar-nos consells de puericultura i a exposar tot un programa pedagògic que culmina, naturalment, amb l'estudi de la Teologia. Els estudis de Blaquerma comencen als vuit anys i, abans d'especificar el programa educatiu que Evast fa seguir a son fill, Llull diu “féu-li mostrar seguons és contengut en lo llibre de *Doctrina pueril*, hon és recontat que hom en lo principi deu amostrar a son fill en vulgar, y deu-li donar doctrina y conex[en]ça dels articles de la fe, y dels manaments de la lley, e dels set sacraments de sancta mare Sglésia, y de les virtuts, e dels set pecats mortals, y de les altres cosses que.s contenen en lo dit libre”. Ens trobam amb un primer cas d'autocitació de Llull, procediment que anirà seguint de cap a cap de la novella: sempre que li véngui a tomb ens recomanarà la consulta d'alguna altra obra de la seva extensa producció. El lector actual se sent temptat de comentar que Ramon Llull actua com una gran empresa editora moderna que té en el seu catàleg llibres de tots els temes i per a totes les ocasions. De fet, aquesta pruija d'autocitar-se sense empegueïment mostra que el conjunt de l'obra escrita per Llull té un caràcter enciclopèdic, que s'interrelaciona formant un conjunt unitari (malgrat que pugui esser en vers o en prosa i concretar-se en diferents gèneres literaris) i que el mou un fervor proselitista en pro d'una causa, al servei de Déu, la qual, per tant, ell creu absolutament bona.

Al capítol III Blaquerma ja té devuit anys i son pare, que vol rebre ordre de religió i deseparar el món, li proposa una qüestió, a la qual el fill ha de respondre, a fi de comprovar, amb la justesa de la resposta, si Blaquerma, deixat tot sol, sabrà regir-se a si mateix i a la casa. La qüestió és una breu història d'un ballester i un parador que es disputen un cèrvol que l'un ha mort i l'altre ha trobat. És la primera vegada a dins la novella que ens apareix una breu narració inserida dins la narració més extensa (és a dir, la de la vida de Blaquerma, el protagonista). Això es produirà moltes vegades més, amb narracions de diverses llargàries, des de l'eximpli esquemàtic fins al conte relativament desenvolupat.

Els dos capítols que segueixen són dedicats a discussions familiars. En el IV la discussió és entre els pares, Evat i Aloma, produïda per la

decisió d'Evast de desemparar el món i fer-se capellà, decisió que no comparteix Aloma. El novel·lista torna a practicar-hi la introspecció psicològica, reportant-nos el moviment de la pensa dels dos esposos mentre discuteixen, i mostra també una certa disposició per a l'anàlisi psicològica en aquest parlament d'Evast: "molt me pesa de vostra resposta [de no voler trencar l'ordre de matrimoni]; mas pens que poria ésser lo que vós me dieu per tal que.m mostreu fer major plaer, y voleu dar-me a entendre que vós contra vostra voluntat lexau l'orde en què sou, e preneu per amor de mi la orde de religió, per ço que yo us ne reste en major obligació y càrrech". En el debat conjugal, Evast, en fallar-li la persuasió, apella a l'obediència, però Aloma continua resistint-se i acaba la disputa amb la proposta d'ella de no parlar més de la qüestió i de canviar de tema, ja que així evitaran d'enfadarse: "E perquè ira y mala voluntat se engendra moltes vegades quant hom no obeeix a pregàries de altri, per tant vos pregue que d'aquí avant no.m parreu més d'aquest fet, que no us hi respondria, y he temor que no.s engendràs entre vós y mi mala moluntat. E axí tornem a nostres paraules, y parlem de Déu e de les sues obres, segons que havem acostumat; (...)." Aquesta disputa novel·lada per Llull és curiosa, ja que si podem suposar que l'autor ideològicament devia estar d'acord amb les posicions sostengudes pel marit, permet a la muller de desplegar també les seves, pots ser perquè emocionalment l'autor les comprenia. Ramón Llull actua aquí doncs més com a veritable novel·lista que com a doctrinari i el personatge femení d'Aloma hi surt guanyant literàriament: tant en aquest capítol com en els quatre que segueixen, se'ns configura com un personatge més rodó —per més emotiu— que no els personatges masculins del seu marit i el seu fill.

Al capítol següent, el V, la discussió és entre els pares i el fill. Evast i Aloma havien finalment decidit de retirar-se dins la casa, sense sortir defora, a fer vida de penitència i ara ho comuniquen a Blaquerna per tal que ell es dediqui a dirigir els afers familiars. Però resulta que Blaquerna, pel seu compte, havia decidit fer vida eremítica en un lloc agrest, a fi de poder contemplar i amar més perfectament Jesucrist. La perspectiva de perdre així el fill provoca un discurs entendridament maternal d'Aloma que els farà plorar llarga estona tots tres. El capítol acaba amb el prec de la mare al fill que no partesqui fins l'endemà de la missa.

En començar el capítol següent sabrem que aquesta dilació era per tal de permetre a Aloma la maniobra de visitar la seva amiga Nastàsia i tractar amb aquesta i sa filla Natana un pla d'acció que mení al matrimoni entre els dos joves. Blaquerna és duit a casa de Nastàsia, on Natana ja l'espera ricament vestida. Les mares deixen tots sols en una cambra la parella de joves i Natana es declara a Blaquerna: diu que l'estima i que vol ésser la seva muller i tenir fills d'ell "qui sien servidors de Déu, e que semblen a vós en la sancta vida (...)". S'obri aleshores un nou debat que acaba amb la victòria dialèctica de Bla-

querna; Natana decideix fer-se monja: "Jesu Crist m'avets donat per espòs dementre que jo desirava ésser vostra muller". Mentrestant, les mares han escoltat darrere la porta i ara entren a la cambra. Nastàsia està irada pel transtorn que Blaquerna acaba de provocar en la vida de la seva filla. De moment la narració deixa de banda Nastàsia i Natana fins que comença el llibre II de la novel·la, on se'ns pintarà el conflicte entre mare i filla a causa de la decidida vocació religiosa d'aquesta. El capítol es clou amb un paràgraf en què el narrador s'adreça directament al lector mitjançant un seguit de fórmules ponderatives, típiques de la literatura narrativa de l'època i que abunden tant a la *Crònica* de Ramon Muntaner: Llull les tornarà a utilitzar també en d'altres passatges, però sense l'assiduitat de l'escriptor empordanès.

Després d'aquests tres capítols de debats, en vénen dos que refereixen la partença i comiat de Blaquerna. El VII, "Del seguiment que Evast e Aloma feeren a lur fill Blanquerna", conta com aquest surt de la ciutat, amb un seguici on a més dels pares hi figura una gran quantitat de gent, els quals l'acompanyen fins al bosc on havia d'endinsar-se. L'autor ens dóna un retrat físic i moral del seu heroi: "Blanch e vermell e ros fo Blanquerna; molt fo bell a veer, cor natura havia donada a son cors totes les fayçons qui són als hulls plasents e agradables en cors humà. Jove fo de edat; la sua ànima hac compliment de virtuts; en lo seu cor abitava, nuyt e dia, remembrança he amor de la divinal senyoria". És tan bell i perfecte, doncs, físicament com espiritual. No hi ha descripció pròpiament dita, que ens el particularitzi, com fa la novel·la moderna: només ens dóna trets generals en to superlatiu. Els tres colors que li aplica, blanc i vermell per al rostre i ros per als cabells, són els colors tòpics en la literatura cristiana medieval per referir-se a una persona bella. Devers la fi del capítol hi ha un prec maternal d'Aloma a Blaquerna: "deman-te que tu.m prometes que, enans de ta mort ni de la mia, tu retorns estar alcun temps ab mi, e puxes pots retornar a ton ermitatge; o, si tu no vols venir a mi, sàpia la tua abitació per ton misatge, e yo hiré estar ab tu aytant con en la mia companyia hauràs grat e plaher". La sollicitud maternal queda defraudada: Blaquerna respon que això que li demana no és possible. A nous prec d'Aloma, demanant-li a quin lloc habitarà, correspon una nova resposta negativa. El narrador, doncs, ha procedit a subratllar alhora el despreniment de Blaquerna de tota mena de béns i afectes terrenals i el dolor maternal d'Aloma per la pèrdua del fill: cerca a l'enans d'edificar i de comoure. (En publicar-se l'any 1935 el primer volum d'aquesta obra de Ramon Llull a "Els Nostres Clàssics, la maternitat adolorida d'Aloma devia colpir la jove novellista Mercè Rodoreda, que va donar el nom de l'heroïna lulliana a la seva novel·la *Aloma*, de base autobiogràfica).

El capítol VIII, "Del cumiat", conté sengles oracions que el pare i la mare pronuncien públicament per al seu fill Blaquerna. La de d'Evast s'adreça a Déu. La d'Aloma a la Mare de Déu i és més interessant

per la major elaboració retòrica i el major grau d'emotivitat: Aloma hi estableix un paral·lelisme entre les dues mares i els dos fills, Jesucrist i Blaquerna; interpella la Verge Maria a través d'un recurs seguit a la interrogació; demana qui socorrerà son fill en cas de malaltia o privació... És un dels passatges més bells de l'obra, en el qual el fervor religiós, l'afectuositat humana i la tensió estilística s'ha combinat de forma feliç. Vegem-ne el fragment central: "Tu est ab ton Fill en glòria. Lo teu Fill fa lo meu departir de mi, e.m fa sola romanir sens coratge. Amaré ton Fill, cor tu l'ames: çamaràs tu mon fill, pus que és per mi amat? Trista és la mia ànima del departiment de mon fill; mas alegra est tu en la presència de ton Fill. No havia mas .I. fill; aquel me toll lo teu Fill. En perill de males gents, de bèsties salvatges, lo fa anar; sol lo farà estar tots los jorns de sa vida; erbes crues li farà menjar; les sues vestedures seran sos pèls e sos cabells, e l'àer. Esguarda çajús, e vejes con mon fill Blanquerna és bell en persona e en coratge; pensa com lo sol, e.l vent, la nuedat ennegrirà e destruyrà la bellea de ses fayçons. Con haurà fret, qui.l scalfarà? E con serà malalt, qui.l custoirà? Con haurà fam, çqui li darà a menjar? Si ha paor, qui'l contortarà?". Segueix el capítol contant les mútues besades de comiat entre Aloma i Blaquerna: "Blanquerna besà a Aloma les mans e los peus; e ella besà a son fill sos hulls e sa bocha e sa cara, e sobre son cap féu lo senyal de la creu, e donà-li sa benedicció e sa gràcia". Les besades d'Aloma es repeteixen dues vegades més: després de la tercera vegada, en acabar una pregària comanant son fill a la Verge Maria, a Sant Josep d'Arimatea i a totes les santes, caurà esmorteïda en terra. En recobrar Aloma el sentit, Blaquerna es posa a resar i la novella ens transcriu la seva oració adorant Déu en cadascun dels catorze articles de la santa fe catòlica, és a dir del Credo. Finalment, havent canviat les seves robes pels "vils vestiments" d'un missatge de la casa paterna, Blaquerna s'endinsarà en el bosc, mentre sa mare s'exclamarà de perdre'l. El nostre heroi no tornarà a aparèixer a la novella fins al capítol XLII.

Podríem dir que aquí, després del capítol VIII, acaba una primera part del Llibre I, encara que el text no ho assenyali. Fins ara, en els vuit capítols inicials, ens hem trobat, de primer amb dos capítols introductoris dedicats a narrar el casament d'Evas i Aloma i la naixença i educació de Blaquerna, i després amb sis capítols més (del III al VIII), de tempo narratiu lent, que presenten escenes interiors (capítols III, IV, V i VI) o bé exteriors (capítols VII i VIII) en què els personatges dialoguen o resen a través de parlaments relativament extensos. D'ara endavant, del IX al XVIII inclusivament, els capítols són més breus i conformen de manera evident un bloc conjunt. Aquest conjunt té un marc inicial, constituït pels capítols IX, "Del stament de Evas e Aloma", i X, "Del spital". Se'ns hi narra que, després de la partença de Blaquerna, els pares acorden una regla de comportament molt ascètica i fan venir un monjo de bona vida perquè sigui administrador de llurs béns. Evas

esdevé malalt i, en perill de mort, fa testament deixant tots els seus béns per fundar i sostenir un hospital per als pobres, on hi serà Aloma ajudant l'administració i servint els pobres. La muller hi està d'acord. Ell es confessa i combrega i pronuncia una oració a Jesucrist (la novella és plena d'oracions), però finalment sanarà de la malaltia. Passen els dies i un jorn retroba el testament: considera que el bé que se seguiria de l'aplicació d'aquest després de la seva mort podria ja avançar-se en vida i proposa a Aloma de dur a terme tot d'una les disposicions testamentàries. Ella s'hi avé i Evast ven la casa, edifica l'hospital i li dóna les seves rendes. Des d'aleshores, Evast i Aloma cuiden els malalts i mengen de la caritat d'altri: acaptant pels carrers o convidats per algú. A partir d'ara veiem que Aloma se sotmet sempre a la voluntat del marit —el qual duu la iniciativa— i esdevé un personatge molt més pla que en els capítols anteriors, on veïem que arribava a adquirir uns caires més consistents, literàriament, que els dels altres personatges.

Després del marc inicial d'aquest dos capítols, els altres vuit que resten fins a acabar el Llibre I van dedicats a cadascun dels set pecats capitals (gola, luxúria, avarícia, supèrbia, accídia —és a dir peresa— enveja i ira) més un vuitè d'afegitó: la vanaglòria. La vanaglòria deu ésser una qüestió que preocupa especialment Lull, ja que tornarà a dedicar-li un capítol, el LVII, en el Llibre II, referit aleshores a la vida religiosa en un monestir. Ara, en aquesta part darrera del Llibre I, a cada pecat li correspon una breu història de qualche personatge que, invariablement, es converteix del seu vici gràcies al bon exemple d'Evast i Aloma. El tempo narratiu esdevé ràpid. L'acció transcorre per carrers i places de la ciutat —de vegades a les portes de rics albergs—, però també dins una església, dins el palau episcopal o dins l'hospital creat per Evast i Aloma. Hi apareixen personatges de diferents estaments, oficis i condicions, com un bisbe, un frare predicador, rics canviadors i drapers o un pobre sabater, i s'hi esmenta encara un cavaller: és a dir, en petita escala, hi tenim una mostra representativa dels diferents habitants d'una ciutat medieval. La forma de subsistència a què, ascèticament, han optat Evast i Aloma, fa que ens hi aparegui informació sobre els sistemes d'acapta i de sosteniment a què havien de recórrer els pobres. En certa manera, aquest conjunt d'episodis és l'equivalent literari d'unes miniatures gòtiques. El que la novella perd ara en profunditat respecte a alguns passatges de la part anterior, ho guanya en variació i acoloriment, malgrat un cert esquematisme en la presentació de les històries.

Dèiem que el bon exemple del sant matrimoni era sempre la causa de la conversió dels pecadors. Qualque vegada aquest bon obrar s'acompanya també dels mots: al capítol XI, "De gola", de les paraules edificants d'Evast; al XV, "De accídia", de l'oració conjunta d'Evast i el ric pecador; al XVI, "De enveja", de les lloances que la gent diuen d'Evast i Aloma. El que preval, però, és el bon obrar, i així es diu explí-



citament al darrer d'aquests capítols, "De vana glòria", on el predicador infatuat es reconeix culpable de vanaglòria quan, acompanyat de gran quantitat de prohoms, tot caminant, després d'un sermó, cap al seu monestir, veu passar la jove dona adúltera casada amb un home vell (que havíem conegut al capítol XII, "De luxúria") la qual ha estat convertida pel bon exemple d'Evast i Aloma i no pas per les paraules d'ell, que era son confessor. Immediatament després de reconèixer-se, *in mente*, culpable de vanaglòria, un frare llec li demana, oportunament, de quin sermó surten majors fruits, si del de bones obres o del de bon exemple, i el frare predicador respon: "—En quant és major virtut fer bones obres, e hom n'a major treball, que de dir c.hom faça bé, és major lo fruyt que hom fa per bo exempli que per dir paraules; e encara no ha longament de temps que Evast e Aloma han, per bo exempli, convertida una dona a castedat, la qual jo no.y podia convertir per preycar ni per paraules.—"

Aquest parlament del predicador dóna, doncs, un lligam conceptual a tots vuit capítols, per tal com és una mena de reflexió general que afecta tots els casos que s'han exposat en els set capítols anteriors. L'anècdota última del predicador és alhora una història més del conjunt i un subratllat final de tot aquest conjunt. El recurs narratiu de Llull de fer reaparèixer un personatge anterior, la jove dona adúltera, potencia aquest efecte.

Una altra cosa observable en aitals vuit capítols (vistos ara, però, des del biaix contrari, de narracions autònomes, bé que d'estructures paraleles) és que hom hi troba elements característics del conte oral tradicional o de la narració breu en general, com és ara la freqüent repetició dels mots "esdevenç-se" o "s'esdevenç" i "dementre", sembrats arreu; o que el relat de dos d'aquests casos (el primer, "De gola", i el tercer, "De avarícia") acabin amb un rapidíssim sumari narratiu que fa referència als anys posteriors de la vida del pecador penedit.

El Llibre I "De matrimoni" conclou amb la notícia de la mort d'Evast, primer, i d'Aloma després, i amb el retrobament de llurs ànimes dins la benaurança divina. Aquest final —la mort dels protagonistes del Llibre I— que sol esser el de moltes novel·les (i que per a Llull és el veritable final feliç, ja que assoleixen la glòria celestial), em pot permetre ara de justificar que acabi aquí el meu comentari, referit —de moment— només a aquesta primera part de la novella lulliana, d'altra banda la més sostengudament narrativa de tota l'obra.

## BIBLIOGRAFIA ESMENTADA EN AQUEST ARTICLE

- Erhard-W. PLATZECK, O.F.M., *El final del Blaquerna de Ramon Llull*, "Estudis Universitaris Catalans", XXIV, 1980, 447-465.
- Martín de RIQUER, *La leyenda del graal y temas épicos medievales*. Prensa Española (El Soto,6) Madrid 1968, 256 pp.
- José TARRÉ, *Los códices lulianos de la Biblioteca Nacional de París*, "Analecta Sacra Tarraconensia", XIV (1941) 1943, 155-182.